

Pohjois-Pohjanmaan liitto
kirjaamo@pohjois-pohjanmaa.fi

Viite: Lausuntopyyntö 10.1.2024

Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihe- ja maakuntakaavan ehdotusvaiheen viranomaislausunto

Tausta

Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan uudistamisen ja päivittämisen tarvetta aiheuttavat useat kansainväliset, valtakunnalliset ja maakunnalliset strategiat ja poliittiset linjaukset sekä lainsäädännön muutokset. Ilmastonmuutos on vahvana teemana kaikessa valtakunnallisessa päätöksenteossa, ja ilmastonmuutoksen hillintä edellyttää uusiutuvien energiamuotojen käyttöön ottamista. Monien merkittävien hankkeiden, kuten liikenne-, infrastruktuuri sekä muiden suurhankkeiden toteuttamisen edellytyksenä on ajan tasalla oleva maakuntakaava. Pohjois-Pohjanmaa on vahvasti mukana energiamurroksessa, joka edellyttää uusia energian tuottamisen, varastoinnin ja siirron ratkaisuja. Ilmastonmuutoksen hillinnän ja siihen sopeutumisen kannalta energia on keskeinen alueidenkäytöllinen kysymys, johon sisältyy sekä energian tuotantoon että kulutukseen liittyvä alueidenkäytön yleispiirteinen ohjaus.

Pohjois-Pohjanmaalla on joulukuussa 2023 yhteensä 55 toiminnassa olevaa tuulivoimapuistoa, joissa 577 tuulivoimalaa. Voimaloiden yhteenlaskettu kapasiteetti on noin 2419 MW. Rakennusluvittettuja, muttei vielä tuotannossa olevia tuulivoimapuistoja on 25, joiden voimaloiden yhteenlaskettu kapasiteetti on noin 2930 MW (568 voimalaa). Vireillä olevissa tuulivoimakaavoissa on suunnitteilla yli 6000 MW lisää kapasiteettia. Vireillä olevia tuulivoimahankkeita on yhteensä 73 kpl (1025 voimalaa) ja 7 tuulivoimahankkeen kaavoitusaloitteet on hyväksytty kunnissa.

Vaihe- ja maakuntakaavan taustaksi laadittiin TUULI-hankkeessa vuosina 2021-2023 useita tuulivoimatuotantoa ja sijoittamista koskevia selvityksiä, jotka toimivat energia- ja ilmastovaihe- ja maakuntakaavan taustaselvityksinä. Luonnosvaiheessa näitä selvityksiä olivat viherrakenne- ja ekosysteemipalveluselvitys, linnuston päämuuttoreitin päivitysselvitys, susireviiriselvitys ja sähkönsiirtoselvitys. Ehdotusvaiheessa laadittiin lisäksi maotkaselvitys ja maisemaselvitys, jotka ovat tuoneet taustatietoa maakuntakaavan yhteisvaikutusten arviointiin. Hankkeen rahoittajina ovat Pohjois-Pohjanmaan ELY -keskus / Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR), Pohjois-Pohjanmaan jäsenkunnat ja Pohjois-Pohjanmaan liitto.

Toisena laajan vaihe- ja maakuntakaavan taustaselvityksenä laaditaan AKKE-rahoitteinen Pohjois-Pohjanmaan energiamurros ja ilmastovaikutusten arviointi maakuntakaavassa EMMI-hanke, joka toteutetaan 1.3.2022-29.2.2024, ja se tuottaa tietoa energia- ja ilmastovaihe- ja maakuntakaavalle.

Syksyllä 2022 laadittiin TUULI-hankkeen rinnalla myös liikennöitävyys- /erikoiskuljetusreitiselvitys Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun maakuntakaavojen tuulivoimaloiden alueille. Maakuntakaavan ehdotusvaiheessa toteutetaan myös Natura-alueita koskeva selvitys.

Suhde Lapin maakuntakaavoihin

Lapin liitossa maakuntakaavoja laaditaan osa-alueittain. Maakunnan rajalle sijoittuu kaksi kokonaisuus- ja maakuntakaavaa: 11.9.2015 lainvoiman saanut Länsi-Lapin maakuntakaava (Kemi-Keminmaa-Pello-Simo-Tervola-Tornio-Ylitornio) ja 21.9.2022 voimaan kuulutettu Rovaniemen ja

Itä-Lapin maakuntakaava (Kemijärvi-Pelkosenniemi-Posio-Ranua-Rovaniemi-Salla-Savukoski). Voimassa on myös Lapin meri- ja rannikkoalueen tuulivoimamaakuntakaava, joka on saanut lainvoiman 16.7.2005. Lapin liiton aikaisemmassa lausunnossa osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta on yksilöity Lapin maakuntakaavojen sisältöä maakunnanrajan tuntumassa.

Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaavassa Pohjois-Pohjanmaan maakunnan rajalle osoitetaan mm. matkailun vetovoima-alue, matkailun ja virkistyksen kehittämisen kohdealue (mv 8401), maaseudun kehittämisen kohdealue (mk 8043), maatalousalue (MT 5110), rajavyöhykealue (er1) sekä mineraalipotentialinen vyöhyke (mp). Sallasta Kuusamoon kulkevalle seututielle on osoitettu tieluokan muutos kantatieksi sekä joukkoliikenteen kehittämiskäytävä/yhteystarve. Maakuntakaavassa osoitetaan myös kehittämiskäytävä Koillis-Suomen käytävä (LK 8452). Merkinnällä osoitetaan valtakunnallisesti tai maakunnallisesti tärkeä kansainvälinen kehittämiskäytävä. Lisäksi maakuntakaavassa on osoitettu raideliikenteen yhteystarve Kemijärveltä Taivalkoskelle.

Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaavassa Pohjois-Pohjanmaan maakunnan rajalle osoitetaan suojelualueet Litokaira (SL 4079), Mämmisuo (SL 4099), Syötteen kansallispuisto (SL 3014), Riisitunturin kansallispuisto (SL 4244), Pää-Älly (SL 4248), Ritakorkian suojelualue (SL 3449) ja Oulangan kansallispuisto (SL 3017). Länsi-Lapin maakuntakaavassa Pohjois-Pohjanmaan maakunnan rajalle osoitetaan suojelualueet Nikkilänaapa (SL 4239), Iso-Saarisuo-Hoikkasuo (SL 4055), Veittiaapa (SL 4056), Rimpijärvi-Uusijärvi (SL 4062) ja Käärmeaavan vanhat metsät (SL 4073).

Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaavassa osoitetaan Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan maakuntien rajalle valtakunnallisesti arvokas maisemakokonaisuus (VAMA 2021) ”Oulankajoen ja Kitkajoen koskimaisemat” kulttuuriympäristön ja/tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tärkeänä alueena tai kohteena (maV 8160). Merkinnällä osoitetaan valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet ja valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt. Alue sijoittuu Lapin maakunnassa Sallan kunnan alueelle ja jatkuu Pohjois-Pohjanmaalla Kuusamon kunnan alueella.

Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan viranomais ehdotuksessa osoitetaan 61 seudullisesti merkittävää tuulivoimaloiden aluetta, joista 56 tv-1 aluetta maalle ja 5 tv-2 aluetta merelle.

Aikaisemmista 1. ja 3. vaihemaakuntakaavoista lainvoimaisina säilyy 48 tuulivoimaloiden aluetta. Yhteensä alueita on 109 kpl, pinta-ala 2 409 km². Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan viranomaislausuntokierroksen tuulivoima-alueet mukaan lukien vaihemaakuntakaavojen yhteenlaskettu tuulivoiman nimellistehopotentiali on maa-alueiden seudullisesti merkittäville tuulivoima-alueilla (tv-1), yhteensä 1 645 km² noin 8 770 MW, mikä tuottaisi nykyisellä tuulivoimateknologialla noin 26 310 GWh eli yli 26 TWh, mikä vastaisi noin kolmasosaa Suomen nykyisestä vuosikulutuksesta. Pohjois-Pohjanmaan kuntien aluevesien merituulivoima-alueilla (tv-2) tuotantopotentiali olisi 7 640 MW eli noin 22 920 GWh eli hieman alle 23 TWh.

Lapin maakunnan rajalle osoitetaan uutena potentiaalisena tuulivoimaloiden alueena Vitikkovaara (tv-1 406) Kuusamoon sekä merituulivoiman osalta Pitkämatala–Suurhiekkä (tv-2 208) aluerajausta on hieman laajennettu. Tuulivoimaloiden alueita jää voimaan Lapin maakunnan rajan läheisyyteen 1. vaihemaakuntakaavassa osoitettu Kuivajoki (tv-1 307) lissä sekä Soidinharju (tv-1 301) Kuusamossa. 3. vaihemaakuntakaavan tuulivoimaloiden alueista jää voimaan Maaninka (tv-1 367) Kuusamossa. Lisäksi vireillä olevia hankkeita lissä Kivimaa (kaavoitusaloite hyväksytty, 15 voimalaa) sekä Kuusamossa Nuunajärvi (vireillä, 30 voimalaa) ja Matkavaara (vireillä, 6 voimalaa)

Energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavassa on osoitettu uusia pääsähkijohdon yhteystarpeita.

Lapin puolelle jatkuvia uudella yhteystarvemerkinällä osoitettu, pääosin uuteen voimajohtokäytävään sijoittuva, Petäjäskoski (Rovaniemi)–Nuojuankangas 400+110 kV (A2) voimajohdosta on tehty YVA-tarkastelu ja nyt on siirrytty yleissuunnitteluvaiheeseen sekä Pontema (Utajärvi) -Pudasjärvi- Pirttikoski 400 kV. Maan itäosan sähkönsiirtovarmuutta parantaisi 400 kV pääsähköjohto Kainuusta Seitenoikealta Koillismaan (Taivalkoski-Kuusamo) kautta edelleen Lapin puolelle. Lapin puolen maakuntakaavoissa ei ole osoitettu jatkoa Ranuan ja Kuusamon kautta tuleville voimajohdon yhteystarpeille, linjaukset noudattavat olemassa olevia voimajohtokäytäviä.

Voimajohdon yhteystarpeita (110 kV) yhteystarpeita on osoitettu maakunnan rajan yli Posiolle Mustavaaran kaivoksen alueelta (huomioitu Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaavassa) sekä Posiolle Nuunajärven tuulivoimaloiden alueelta (jatkoa ei ole osoitettu Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaavassa).

Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavassa on uutena merkintä osoitettu kehittämissperiaate merkinnällä kaasuputken yhteystarve. Kaasuputken yhteystarve esitetään kehittämissperiaatemerkinällä, jolla osoitetaan energiaverkon pitkän aikavälin kehittämistarpeet. Tämänhetkisten kansallisten selvitysten perusteella yhteystarve osoitetaan Perämerenkaaren rannikolle Nordic Hydrogen Routen Bothnian Bay (NHR) linjausten mukaisesti. Länsi-Lapin maakuntakaavassa vastaavaa merkintää ei ole.

Lapin liiton hallinnoima Lapin tuulivoimaselvitys 2022 -hanke toteutettiin vuoden 2022 maalimarraskuun aikana ympäristöministeriön avustuksella. Selvityksen keskeisenä tavoitteena oli löytää tuulivoimatuotantoon potentiaalisia alueita maakuntakaavoituksen taustaksi sekä laatia maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n tarkoittama riittävä selvitys ja merkittävien vaikutusten arviointi mahdollisen maakuntakaavoituksen lähtötiedoiksi ja kuntakaavoituksen tueksi. Selvityksessä tunnistettiin yhteensä 46 potentiaalista tuulivoima-alueita. Vuoden 2023 alussa käynnistyi ympäristöministeriön avustuksella Lapin tuulivoimaselvitys 2023–2024, jonka tavoitteena on täydentää Lapin tuulivoimaselvitystä 2022 mahdollisilla uusilla alueilla. Tavoitteena on myös selvittää, löytyykö Lapista laajoja tuulivoimapuistoalueita, joiden yhteyteen voisi kehittää uusiutuvan energian teollista toimintaa, esim. vedyn tai muun uusiutuvan polttoaineen tuottaminen ns. offgrid-alueina. Selvityksessä tutkitaan myös mahdollisuutta aurinkoenergia-alueiden osoittamiseen.

Lapin liiton näkemys

Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan taustalle on tehty paljon hyviä selvityksiä.

Voimajohdon yhteystarve (400 kV) Ranuan ja Kuusamon kautta Lappiin voidaan ottaa tarvittaessa huomioon, mikäli Lapissa käynnistyy tuulivoimaselvityksen valmistumisen jälkeen energiavaihemaakuntakaava.

Energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavassa osoitetaan potentiaalisena tuulivoimaloiden alueena Lapin maakunnan rajalla sijaitseva Vittikkovaara (tv-1 406), jonka välittömään läheisyyteen on Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaavassa osoitettu luonnonsuojelualueet Pää-Äljy (SL 4248) ja Ritakorkian suojelualue (SL 3449).

3. vaihemaakuntakaavassa esitetyn Maaningan (tv-1 367) tuulivoima-alueen osalta tilanne on muuttunut kaavan laadinnan jälkeen. Alueen viereen on mm. perustettu valtioneuvoston päätöksellä (18.11.2021) valtakunnallisesti arvokas maisema-alue Kitkajärvien ja Riisitunturin maisemat ja Riisitunturin Natura-alueen raja-alue on laajentunut niin, että vireillä olevan tuulivoimahankkeen hankealue rajautuu siihen. **Tuulivoimahankkeessa ja sen toimintaympäristössä tapahtuneiden muutosten vuoksi Maaningan tuulivoimala-alue tulisi**

ottaa mukaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan laadintaan ja arvioida vaikutukset valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen ja Natura –alueen laajentumiseen.

Maaningan ja Vittikkovaaran tv-1 alueiden yhteisvaikutukset Kitkajärvien ja Riisitunturin valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen tulisi myös arvioida.

Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaavassa esitetään raideyhteyden yhteystarve Kemijärveltä Taivalkoskelle. **Tämä aiheuttaa yhteystarpeen tarkastelutarpeen myös Pohjois-Pohjanmaan ilmasto- ja energiamaakuntakaavassa.**

Muilta osin Lapin liiton virastolla ei ole huomauttamista Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavasta.

LAPIN LIITTO

Katri Kulmuni
hallituksen puheenjohtaja

Mika Riipi
maakuntajohtaja

